

Lomma kommun
Hamngatan 3
234 81 Lomma

Rutsborgskolan
Domedejlavägen 4
237 41 Bjärred

Kvalitetsgranskning i Lomma kommun och Rutsborgskolan

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har genomfört en kvalitetsgranskning i Lomma kommun och en av kommunens grundskolor, Rutsborgskolan. Granskningen har gällt skolsituationen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Granskningen har visat på styrkor i verksamheten men också brister och angelägna förbättringsområden. Nedan anges Skolinspektionens krav på åtgärder och rekommendationer för en höjning av verksamhetens kvalitet.

Krav på åtgärder

- Skolan måste se till att det vid utvecklingssamtal upprättas individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen i alla ämnen som respektive elev får undervisning i. (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).

Rekommendationer

- I arbetet med kartläggning och utredning av läs- och skrivsvårigheter/dyslexi bör det på ett tydligare sätt beaktas faktorer på såväl organisations-, grupp- och individnivå.
- Kommunen och skolan bör ge ökad tillgång till kompetensutveckling för lärare inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.
- Skolan bör utveckla anpassningen av undervisningen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.
- Skolan bör se till att elever ges möjlighet att, som en del i anpassningen av undervisningen i alla ämnen, använda de alternativa verktyg de behöver.
- Skolan bör utveckla arbetet med åtgärdsprogram.

- I det kommunövergripande arbetet med uppföljning och utvärdering av verksamheten bör måluppfyllelsen för alla elever belysas.
- Samverkan bör utvecklas ytterligare mellan personalen i Rutsborgskolan när det gäller anpassning av undervisningen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och då det gäller överlämnande och mottagande mellan skolor.

Huvudmannen ska senast den 11 maj 2011 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som har vidtagits inom ovanstående områden. Mer information om detta ges nedan under rubriken Uppföljning.

Skolinspektionens granskning av skolsituationen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi i Lomma kommun och Rutsborgskolan

Bakgrund

Skolinspektionen genomför under perioden maj-december 2010 en kvalitetsgranskning av skolsituationen i grundskolan för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Granskningen av Lomma kommun och Rutsborgskolan ingår i detta projekt.

De metoder och underlag som ligger till grund för detta beslut är dokumentanalyser, intervjuer och verksamhetsbesök. Den 6 september 2010 intervjuades kommunens förvaltningschef, utbildningschef samt rektorn för Resurs- och Lärcentrum. Den 30 augusti till 1 september 2010 besöktes Rutsborgskolan. Intervjuer genomfördes med rektorer, lärare, speciallärare, specialpedagoger, elever och vårdnadshavare. Lektionsbesök gjordes i olika årskurser och ämnen.

Syftet med kvalitetsgranskningen är att granska om elever med dyslexi (även benämnt läs- och skrivsvårigheter/dyslexi) får en likvärdig utbildning och möjligheter att nå nationella mål. Läs- och skrivsvårigheter/dyslexi är en form av dold funktionsnedsättning som är relativt vanligt förekommande. Enligt forskning kan det vara associerat med fonologiska svårigheter vilket bl.a. kan innebära problem med att hantera språkljud och att sammankoppla språkljud med bokstavstecken. Detta kan medföra problem med ordigenkänning.¹ De sekundära konsekvenserna av detta kan bli många eftersom det skrivna ordet är en viktig nyckel för kunskapsinhämtningen i så gott som alla ämnen. Vid läs- och skrivsvårigheter/dyslexi lär sig eleverna sannolikt att läsa på samma sätt som andra elever, men det krävs mer tid och en väl fungerande anpassning av undervisningen. Forskning pekar på att det är viktigt att dessa elever inte bara ges rika möjligheter att läsa, skriva och samtala, de kan också behöva ha tillgång till olika slag av alternativa verktyg.² Det är även betydelsefullt att de undervisas av lärare som har

¹ Vetenskapsrådet (2007). *Dyslexi – en kunskapsöversikt*. Vetenskapsrådets rapportserie 2007:2 och Myrberg, M. (red.) (2003). *Att skapa konsensus om skolans insatser för att motverka läs- och skrivsvårigheter*.

² Alternativa verktyg, ibland benämnt kompensatoriska hjälpmedel, kan vara olika former av skriv- och läshjälpmedel som elektroniska böcker, inlästa läromedel, talsyntes och skanner för att få sidor ur läroböcker upplästa, datorprogram för stavningskontroll m.m.

kompetens att möta elever i läs- och skrivsvårigheter/ dyslexi. Det finns forskning som belyser faktorer som är betydelsefulla vid läs- och skrivsvårigheter/dyslexi men det är oklart vilket genomslag denna kunskap har fått i skolornas arbete.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>). Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i en sammanfattande kvalitetsgranskningsrapport våren 2011.

Beskrivning av skolan

Rutsborgskolan är en grundskola med cirka 350 elever i förskoleklass och årskurs 1–9. Förskoleklass och årskurs 1–6 består av en klass per årskurs medan årskurs 7–9 består av tre parallella klasser. Rutsborgskolan tar emot elever i årskurs 7 från en närlägen skola.

Skolledningen på skolan består av en rektor som anställdes i början av höstterminen 2010 samt två biträdande rektorer. Rektorn har det övergripande ansvaret men har även ansvar för förskoleklass och årskurs 1–6. Den ena biträdande rektorn ansvarar för förskolan och den andra för årskurs 7–9.

Rektorn på Rutsborgskolan kan inte ange hur stor andel av eleverna som bedöms vara i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Bedömningsområden

Kvalitetsgranskningen inriktas mot sex bedömningsområden som grundas på författningar³ och forskning.⁴ Det är områden som bedöms vara av betydelse för att elever som är i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi ska få en likvärdig utbildning och möjligheter att nå nationella mål.

1. Att uppmärksamma, kartlägga och utreda läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Här bedöms arbetet med att uppmärksamma elevers läs- och skrivutveckling, kartlägga läs- och skrivsvårigheter samt utreda läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

2. Den undervisande personalens utbildning och kompetens. Här bedöms om den undervisande personalen har pedagogisk högskoleutbildning och om de har tillgång till kompetensutveckling inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

3. Anpassning av undervisningen. Här bedöms om undervisningen anpassas utifrån elevernas förutsättningar och behov. I det ingår även tillgång till alternativa verktyg.

4. Särskilt stöd. Här bedöms arbetet med att ge särskilt stöd.

5. Uppföljning, analys och utveckling av verksamheten. Här bedöms hur kunskapsresultat följs upp och om uppföljning och analys ligger till för grund för beslut om

³ 1985 års skollag, Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94), grundskoleförordningen.

⁴ Vetenskapsrådet (2007). *Dyslexi – en kunskapsöversikt*. Vetenskapsrådets rapportserie 2007:2 och Myrberg, M. (red.) (2003). *Att skapa konsensus om skolans insatser för att motverka läs- och skrivsvårigheter*.

åtgärder som syftar till att utveckla verksamheten och nå en högre måluppfyllelse för eleverna.

6. Samverkan. Här bedöms om det bedrivs en samverkan som syftar till att främja elevernas utveckling och lärande.

Motivering till beslutet

1. Att uppmärksamma, kartlägga och utreda läs- och skrivsvårigheter/dyslexi

Utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas. Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov och, med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper, främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling. Om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, elevens vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att eleven kan ha behov av särskilda stödåtgärder, ska rektorn se till att behovet utreds.⁵

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- skolan uppmärksammar elevers läs- och skrivutveckling och kartlägger läs- och skrivsvårigheter.
- utredning görs om det finns anledning att anta att det föreligger läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och att såväl organisations-, grupp- som individnivå då beaktas.
- extern expertis anlitas om det behövs kompletterande kompetens vid utredning av läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det i Lomma kommun och Rutsborgskolan bedrivs ett arbete med att uppmärksamma, kartlägga och utreda läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. I detta arbete bedömer Skolinspektionen att det finns tillgång till såväl intern som extern specialkompetens inom området. Skolinspektionen bedömer dock att skolan och kommunens centrala elevhälsa behöver utveckla arbetet med kartläggning och utredning så att det på ett tydligare sätt beaktas såväl elevens styrkor och svårigheter, undervisningens innehåll, metoder och lärandemiljö samt skolans organisation och samlade lärarkompetens, dvs. faktorer på såväl individ, grupp- som organisationsnivå.

Skolinspektionens iakttagelser

I Rutsborgskolan genomförs så kallade överlämnandekonferenser i samband med övergång från förskoleklass till skola respektive vid skol- och lärarbyte. Syftet är att mottagaren i god tid ska få information om eleven för att kunna planera lämpliga insatser. I intervjuer med lärare framkommer att överlämnandekonferenserna genomförs sent och eleven hinner gå en tid på terminen innan rätt stöd sätts in. Detta behandlas i avsnitt 6.

⁵ 1 kap. 2 § och 12 § 1985 års skollag, Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 5 kap. 1 § grundskoleförordningen.

God Läsutveckling⁶ används från årskurs 1, Vilken bild är rätt?⁷ i årskurs 2, DLS⁸ i årskurs 2-4 och SL40⁹ i årskurs 4. Vid behov används DLS, LS¹⁰ och Läskedjor¹¹ i årskurs 4-9. Utöver detta använder lärarna resultat från de nationella ämnesproven som en del i arbetet med att kartlägga läs- och skrivsvårigheter. Om problem i läs- och skrivutvecklingen uppmärksammas gör elevens lärare i samråd med specialpedagogen en så kallad pedagogisk kartläggning. Specialpedagogen testar då bland annat elevens avkodningsförmåga, läsförståelse, skrivförmåga och språkliga medvetenhet. Utifrån detta vidtar skolan insatser. Skolans arbete med anpassning av undervisningen och särskilt stöd behandlas i avsnitt 3 och 4. Om skolans insatser inte ger förväntat resultat ansöker skolan om kontakt med Resurs- och Lärcentrum. Först har personal därifrån ett första samtal på skolan. Då ärendet tas upp i Resurs- och Lärcentrums utredningsgrupp beslutas om en utredning bör göras, varpå ansökningshandlingar skickas till skolan. Ansökan sker i samråd med elevens vårdnadshavare. Enligt uppgifter från Resurs- och Lärcentrum är väntetiden för en utredning två till tre veckor.

Resurs- och Lärcentrum är en kommunövergripande verksamhet där det bland annat arbetar två psykologer, två logopeders, fem kuratorer, fem skolsköterskor, fem specialpedagoger varav två med påbyggnadsutbildning i tal och språk, en talpedagog, en studie- och yrkesvägledare, elva pedagoger och cirka 30 elevassistenter. Det finns även tillgång till skolläkare. Resurs- och Lärcentrum genomför olika former av utredningar. När en ansökan om läs- och skrivutredning kommer till Resurs- och Lärcentrum tas den om hand av en utredningsgrupp. Gruppen tittar på resultat av tidigare kartläggningar och vid behov görs fördjupade kartläggningar i skolan eller av en specialpedagog i Resurs- och Lärcentrum. Läs- och skrivutredning görs utöver detta av logoped och psykolog. Resultat av detta redovisas ungefär tre veckor senare för elev, elevens vårdnadshavare samt rektor och berörd skolpersonal. Det ges även råd och rekommendationer om hur undervisningen bör anpassas för eleven och vilket stöd, inklusive alternativa verktyg, som eleven behöver. Enligt intervju med såväl rektorer som lärare är resultaten av läs- och skrivutredningen inte alltid kända hos undervisande lärare till elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Logopedens och psykologens gemensamma utredning utgör underlag för fortsatt planering av insatser. Enligt Resurs- och Lärcentrum föreslås åtgärder på olika nivåer.

⁶ God läsutveckling. Kartläggning av fem dimensioner av läsutveckling. Förskoleklass till årskurs 3-4. Icke normerat. (Natur & Kultur)

⁷ Vilken bild är rätt? Prov av läsförståelse, kombinera en mening med rätt bild. Normerat grupprov för årskurs 2-3. (Natur & Kultur)

⁸ DLS, Diagnostiska läs- och skrivprov. Ljudsäkerhet, rättstavning, ordförståelse, läsförståelse och läshastighet. Från årskurs 1 grundskola – årskurs 1 gymnasium. Normerat grupprov. (Hogrefe/Psykologiförlaget)

⁹ SL40, standardiserade läsförståelseprov för årskurs 1-5. (Studentlitteratur)

¹⁰ LS, Klassdiagnoser i läsning och skrivning. Diktamen, avläsning (ord och nonsensord), ordförståelse och läsförståelse. För årskurs 7-9 grundskola och årskurs 1-2 gymnasium. Normerat grupprov. (Hogrefe/Psykologiförlaget)

¹¹ Läskedjor, lästest för bedömning av ordigenkänning/ordavkodningsförmåga. Innehåller deltesten bokstavs- och ordkedjor för årskurs 2-3 samt tecken-, ord- och meningskedjor från årskurs 4 grundskola – gymnasium. Normerat grupprov. (Hogrefe/Psykologiförlaget)

Resurs- och Lärcentrum tittar på skolans organisation och deras specialpedagog kan undervisa eleven och handleda lärarna på skolan. Logopeden kan ordinera alternativa verktyg från region Skåne enligt Hjälpmedelscentralens föreskrifter (stavningsprogram, talsyntes och i vissa fall Daisyspelare). Resurs- och Lärcentrum anger att de önskar att insatser sätts in tidigare än vad som nu sker och att deras rekommendationer inte alltid får förväntat genomslag.

I intervjuer med rektor, lärare och föräldrar framkommer att läs- och skrivsvårigheter uppmärksammas i årskurs 2-3 men att skolan i vissa fall kan vänta med utredning av läs- och skrivsvårigheter/dyslexi till årskurs 5-6 då skolan vill avvakta elevens läs- och skrivutveckling och resultat av insatta åtgärder. Om inte insatserna ger resultat ansöker skolan om utredning hos Resurs- och Lärcentrum. Enligt intervjuade lärare är det vanligt att föräldrar och elever inte vill delta i en utredning förrän eleven står inför sitt gymnasieval i årskurs 9. Utredningsgruppen vid Resurs- och Lärcentrum anger att de uppfattar att det är ovanligt att elever och föräldrar inte vill delta i en utredning.

Rektorn på Rutsborgskolan kan inte ange hur stor andel av eleverna som bedöms vara i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

2. Den undervisande personalens utbildning och kompetens

Kommuner är skyldiga att för undervisningen använda lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Varje kommun ska se till att kompetensutveckling anordnas för den personal som har hand om utbildningen. Rektorn har ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.¹² Forskning visar att information och kunskap om funktionsnedsättningar är en viktig del i personalens kompetens och att elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi undervisas av lärare som har kompetens inom detta område.

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- undervisning ges av personal som har pedagogisk högskoleutbildning.
- kompetensutveckling inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi ges till lärare.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer kommunen och skolan bör ge ökad tillgång till kompetensutveckling för lärare inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

På Rutsborgskolan har i stort sett all undervisande personal pedagogisk högskoleutbildning. Det finns även en specialpedagog och två speciallärare.

¹² 2 kap. 3 och 7 §§ 1985 års skollag, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar.

Skolinspektionens iakttagelser

Enligt uppgifter från intervjuad rektor har nästan alla skolans 28 lärare pedagogisk högskoleutbildning. Det är inom de praktiskt-estetiska ämnena som lärare till viss del saknar sådan utbildning. På skolan finns det en speciallärare med inriktning mot skolans tidigare årskurser, en speciallärare på halvtid inriktad mot årskurs 7–9 samt en specialpedagog med inriktning mot årskurs 4–9.

Under intervjuer med rektor och lärare framkommer att det inom personalen finns varierande grad av kompetens när det gäller arbetet med elever i läs- och skriv-svårigheter/dyslexi. Personal från Resurs- och Lärcentrum finns till hands varje vecka för att handleda skolans specialpedagoger och erbjuda handledning till lärare.

Kompetensutvecklingsinsatser inriktade mot läs- och skrivsvårigheter/dyslexi för lärare i grundskolan har inte genomförts på kommunövergripande nivå. I Rutsborgskolan har personalen kunnat delta i föreläsningar som har gällt läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och som de själva har anmält sig till. En del har även erfarenheter från tidigare arbetsplatser. Resurs- och Lärcentrum anger att speciallärare och specialpedagoger i kommunen våren 2009 inbjöds till en föreläsning av Nätverket Dyslexi Skåne.

3. Anpassning av undervisningen

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till de böcker, skrivmaterial, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. Rektorn har ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och annat stöd för att de själva ska kunna söka och utveckla kunskaper.¹³

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- *anpassning av undervisningen görs i alla ämnen.*
- *undervisningen utformas så att eleverna ges goda möjligheter att läsa och skriva olika typer av texter och att samtala om dem.*
- *eleverna ges möjligheter att redovisa uppgifter och kunskap på alternativa sätt.*
- *lärarna samtalar med respektive elev om elevens läs- och skrivutveckling och kunskapsutveckling.*
- *eleverna har tillgång till alternativa verktyg¹⁴.*

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att anpassningen av undervisningen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi behöver utvecklas på Rutsborgskolan. Undervisningen

¹³ 4 kap. 4 § 1985 års skollag, Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 2.8 Rektors ansvar.

¹⁴ Alternativa verktyg, ibland benämnt kompensatoriska hjälpmedel, kan vara olika former av skriv- och läshjälpmedel som elektroniska böcker, inlästa läromedel, talsyntes och skanner för att få sidor ur läroböcker upplästa, datorprogram med stavningskontroll m.m.

organiseras och genomförs inte alltid utifrån elevernas olika förutsättningar och behov och på ett sätt som fungerar väl för alla elever. Råd och rekommendationer utifrån utredningar av läs- och skrivsvårigheter/dyslexi har inte ett tydligt genomslag vid anpassningen av undervisningen i alla ämnen och årskurser. Eleverna har begränsade möjligheter att läsa, skriva och samtala om olika texter och tillgången till alternativa verktyg är begränsad. Eleverna bör ges möjlighet att, som en del i anpassningen av undervisningen i alla ämnen, använda de alternativa verktyg de behöver.

Skolinspektionens iakttagelser

Vid Skolinspektionens intervju med personal i kommunens övergripande Resurs- och Lärcentrum anges att de råd och rekommendationer som de lämnar utifrån fördjupade kartläggningar och utredningar, skulle behöva få ett tydligare genomslag i utformningen och anpassningen av undervisningen. De uppfattar att lärare som undervisar eleven inte alltid känner till resultat av utredningar och de råd som ges beträffande anpassningen i undervisningen genomförs inte alltid.

Skolinspektionen noterar vid klassrumsbesök att anpassning i de tidigare årskurserna sker exempelvis genom återberättande och högläsning av text. I de senare årskurserna sker anpassning genom att läraren förklarar ord och begrepp före läsning av en text. Bearbetning av texten sker exempelvis genom att eleverna sammanställer en faktatext utifrån flera olika texter. Skolinspektionen noterar vid granskningstillfället att samtliga elever i flera fall arbetar på egen hand med sina uppgifter och att samarbete och kommunikation inte förekommer. Kommunikation sker främst genom att läraren ställer frågor och eleverna svarar. Skolinspektionen vill dock framhålla ett gott exempel på en lärare som arbetar aktivt med kommunikation med eleverna som ger möjlighet till reflektion och kommunikation sinsemellan. Någon anpassning av läromedlen i form av alternativa verktyg observerar inte Skolinspektionen under klassrumsbesöken.

Anpassning av undervisningen vid läs- och skrivsvårigheter/dyslexi i årskurserna 1–6 sker främst genom att extra lärarresurser arbetar i klassrummen med att anpassa undervisningen för enskilda elever. Enligt lärarna, elever och föräldrar finns datorer i begränsad omfattning och Skolinspektionen ser exempel på att de som finns inte används. I de samhällsorienterade ämnena kan eleverna få stöd till att läsa och förstå texter. I övriga ämnen kan eleverna få lättlästa texter eller sammanfattningar. I vissa fall kan enskilda elever få individuell hjälp av specialpedagogen. Under intervjuer med lärarna i årskurs 7–9 framkommer att i vissa ämnen, exempelvis matematik och engelska, kommer eleverna att delas in i mindre grupper. I dem kommer det att finnas större möjligheter till individuellt stöd. Enligt vad som anges vid intervjuer med lärarna ska dessa grupper vara flexibla och de kommer inte utformas på ett sätt som innebär en nivågruppering. Vid granskningstillfället har grupperna inte bildats. Trots att Skolinspektionens besök sker flera veckor in på terminen har ingen anpassning av undervisningen kommit igång. Eleverna förväntades arbeta i klassrummet utan särskild anpassning till deras behov och läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Vid Skolinspektionens intervjuer med lärare anges att de kan få råd och förslag om anpassning av undervisningen från skolans speciallärare/specialpedagog eller personer

från Resurs- och Lärcentrum. Vidare framkommer att de anser att det är svårt att anpassa undervisningen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi på grund av stora klasser. Lärhjälper erbjuds en dag i veckan.

Skolinspektionen har sett följande goda exempel på hur eleverna ges en god förförståelse och möjlighet att bearbeta ett kunskapsområde. Under en lektion går en lärare inledningsvis muntligen igenom arbetsuppgiften. Genomgången görs på ett intresseväckande, konkretiserat sätt genom lärarens genomgång av hur ett mikroskop ska användas och i vilket syfte. Eleverna ställer frågor under genomgången och därefter får de undersöka hårstrån och nagelbitar enskilt eller i par. Läraren går runt i grupperna, samtalat och utmanar genom att ställa frågor och uppmuntrar eleverna till fortsatt arbete. Efter laborationen summerar och sammanfattar läraren uppgiften och ger eleverna möjlighet att återigen ställa frågor.

Elevernas tillgång till alternativa verktyg varierar vilket framkommer under intervjuerna med rektor, lärare och elever. Vid Skolinspektionens lektionsbesök används inga alternativa verktyg.

På skolan finns det inläst material i begränsad omfattning. I vissa läromedel medföljer en cd-skiva medan läraren själv skriver om texter i en del läromedel. I vissa ämnen finns det tillgång till så kallade elektroniska böcker i Daisy-format. Lärarna anger i intervjuer, i likhet med föräldrar, att de uppmuntrar eleverna att själva gå till biblioteket för att få anpassat material i form av cd-skivor och inlästa böcker. Specifika datorprogram som Stava Rex, Spell Right och Vital anges finnas installerade i två bärbara datorer samt i enstaka datorer i ett gemensamt utrymme för årskurs 1–5. Enligt uppgift från Resurs- och Lärcentrum finns sådana program installerade i flera bärbara datorer. De bärbara datorerna ska bokas i förväg av lärarna och ska främst användas av eleverna i årskurs 7–9 men det sker sällan. I intervjuer med lärarna framkommer att en del elever känner sig utpekade och att de därför avstår att använda datorn.

4. Särskilt stöd

Särskilt stöd ska enligt skollagen ges till elever som har svårigheter i skolarbetet. Sådant stöd ska i första hand ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör. Om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, elevens vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att eleven kan ha behov av särskilda stödåtgärder, ska rektorn se till att behovet utreds. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd ska rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när åtgärdsprogrammet utarbetas.¹⁵

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- särskilt stöd ges i alla ämnen.
- särskilt stöd i första hand ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör.

¹⁵ 4 kap. 1 § 1985 års skollag, 5 kap. 1 och 5 §§ grundskoleförordningen.

- särskilt stöd kan omfatta insatser på såväl organisations-, grupp- som individnivå.
- åtgärdsprogram utarbetas, följs upp, utvärderas samt revideras om vidtagna insatser visar sig vara verkningslösa.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att eleverna i Rutsborgskolan vid behov ges särskilt stöd i de ämnen som de får undervisning i. Det särskilda stödet kan ges såväl inom som utanför den ordinarie klassens ram. Skolinspektionen bedömer vidare att skolans arbete med åtgärdsprogram bör utvecklas vad gäller uppföljning och utvärdering av de insatser som vidtas och att eleven och elevens vårdnadshavare ges möjlighet att delta när åtgärdsprogram utarbetas.

Skolinspektionens iakttagelser

På Rutsborgskolan och i Lomma kommun finns det centralt utarbetade rutiner för hur arbetet med särskilt stöd ska fungera. Det operativa ansvaret för elevvårdsarbetet vilar på arbetslaget, med tonvikt på klassläraren/mentor. Om eleven bedöms behöva ytterligare insatser för att eleven ska nå de nationella målen kopplas skolans specialpedagoger in för fortsatt planering av skolans insatser. I samarbete med specialpedagogen/specialläraren utarbetas åtgärdsprogram och beslut fattas om särskilda stödåtgärder.

Enligt vad som har redovisats i avsnitt 6 genomför Rutsborgskolan så kallade överlämnandekonferenser i samband med övergång från förskoleklass till skola respektive vid skol- och lärarbyte. Syftet är att mottagaren i god tid ska få information om eleven för att kunna planera lämpliga insatser.

Enligt både skollledning och lärare på Rutsborgsskolan ges särskilt stöd i alla ämnen. I de tidigare årskurserna läggs fokus på läs- och skrivinlärning och matematik.

Enligt Skolinspektionens granskning av åtgärdsprogram för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi framgår det inte alltid om elever och föräldrar har deltagit vid åtgärdsprogrammets utarbetande. I åtgärdsprogrammen anges både kort- och långsiktiga mål med en tydlig ansvarsfördelning rörande de insatser som ska vidtas. Vidare anges att uppföljning och utvärdering ska ske vid nästa utvecklingssamtal. Vid få tillfällen har det angivits ett annat tillfälle för uppföljning. Enligt dokumentgranskningen finns det i redovisningen av en elevs läs- och skrivutredning åtgärdsförslag men hänsyn har inte alltid tagits till detta i elevens åtgärdsprogram.

Vid intervju med föräldrar anges att de uppfattar att uppföljning av insatser i åtgärdsprogram sker för sällan då de vanligen görs i samband med utvecklingssamtal.

Särskilt stöd för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi ges företrädesvis i mindre grupper eller enskilt hos specialpedagog och speciallärare men kan också gälla insatser i form av att en resurslärare ger eleven särskilt stöd inom klassens ram, till exempel i arbetet med textbearbetning och mer sammanfattande texter. Enligt intervjuerna med lärarna i årskurserna 7–9 framkommer att i vissa ämnen, t.ex. matematik och engelska, kommer eleverna att delas in i mindre grupper som ska ligga parallellt med de större grupperna. I dessa mindre grupper kommer det att finnas större möjlighet till enskilt

och individuellt stöd. Eleverna har möjlighet att gå tillbaka till den stora gruppen när de inte längre har behov av detta stöd.

Alternativa verktyg, som kan ingå som en del i anpassningen av undervisningen och eller/som en form av särskilt stöd, behandlas i avsnitt 3.

Rektorn, lärarna, specialpedagoger, elever och föräldrar uppger att det särskilda stödet i huvudsak fungerar väl, men att det behövs mer resurser för ytterligare specialpedagog, extra lärare samt för anskaffning av alternativa verktyg.

5. Uppföljning, analys och utveckling av verksamheten

Huvudmannen för grundskolan har ansvar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen och de bestämmelser som kan finnas i annan lag eller förordning. Rektorn har ett övergripande ansvar för att verksamheten inriktas mot nationella mål och ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ska minst en gång varje termin ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i relation till målen i varje ämne som eleven får undervisning i, och sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna.¹⁶

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- *lärarna bedriver ett kontinuerligt arbete med att följa upp och bedöma elevernas kunskapsutveckling i förhållande till nationella mål.*
- *det på skolövergripande nivå görs uppföljning och analys med avseende på måluppfyllelse för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.*
- *åtgärder vidtas för att utveckla verksamheten i syfte att nå en högre måluppfyllelse för dessa elever.*

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna på Rutsborgskolan följer upp elevernas kunskapsutveckling. Skolinspektionen bedömer dock att individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen i samtliga ämnen som eleven får undervisning i måste upprättas i enlighet med grundskoleförordningens krav.

På skolövergripande nivå bedrivs ett arbete med uppföljning och analys av måluppfyllelsen vid läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Rektorn vidtar utifrån detta insatser för en högre måluppfyllelse. I det kommunövergripande arbetet med uppföljning och utvärdering av verksamheten bedömer Skolinspektionen att det bör belysas måluppfyllelsen för alla elever, inklusive elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

¹⁶ 1 kap. 4 och 12 §§ 1985 års skollag, 2 kap. 2 § 1985 års skollag, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar, 7 kap. 2 § grundskoleförordningen.

Skolinspektionens iakttagelser

I samtal och intervjuer med lärare och rektor framkommer att alla elevers kunskapsutveckling kontinuerligt följs upp av lärarna. Det anges att det i samband med utvecklingssamtal upprättas en individuell utvecklingsplan med skriftliga omdömen i samtliga ämnen som eleven får undervisning i. Utvecklingssamtal sker minst en gång per termin med elev och vårdnadshavare och läraren informerar då om elevens kunskapsutveckling.

Skolinspektionen har tagit del av ett urval av individuella utvecklingsplaner för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Granskningen visar att några elever saknar en individuell utvecklingsplan. I de planer som finns är de lång- och kortsiktiga målen och skolans insatser i flera fall ottydligt beskrivna. Elevernas utvecklingsmöjligheter finns beskrivet endast i begränsad omfattning. Fokus ligger mer på vad eleven ska göra för att uppnå vissa mål.

På skolan hålls på lärarnivå återkommande möten där elevernas kunskapsutveckling följs upp, till exempel klasskonferenser och lärarkonferenser. Rektorn anger att det på skolövergripande nivå görs uppföljning och analys av måluppfyllelsen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och att det utifrån det vidtas olika former av insatser för att utveckla verksamheten. Enligt förvaltningschefen och representanter för den centrala elevhälsan görs det på kommunövergripande nivå inte uppföljningar och analyser vad gäller måluppfyllelsen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

6. Samverkan

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande samt samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet. Vidare ska alla som arbetar i skolan verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärandemiljö. Rektorn har ett särskilt ansvar för att se till att kontakt upprättas mellan skola och hem om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan.¹⁷

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- *det finns en samverkan mellan personal, mellan personal och elever och deras föräldrar samt med externa aktörer med specialkompetens i frågor som rör läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Denna samverkan syftar till att främja elevernas utveckling och lärande.*

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att samverkan mellan personalen i Rutsborgskolan bör utvecklas då det gäller arbetet med anpassning av undervisningen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och då det gäller mottagande och överlämnande mellan skolor.

¹⁷ Lpo 94, 2.2 Kunskaper, 2.4 Skola och hem, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektors ansvar.

Skolinspektionens iakttagelser

I samtal med intervjuade lärare beskrivs att samverkan inom Rutsborgskolan och mellan olika nivåer i kommunen i huvudsak fungerar bra. Specialpedagog från Resurs- och Lärcentrum besöker skolan en gång i veckan för att informera sig om skolans behov samt stötta och handleda skolans specialpedagoger.

Samarbetet mellan skolans studie- och yrkesvägledare och gymnasieskolan inför elevernas gymnasieval fungerar väl. Enligt lärare finns det rutiner för mottagande och överlämnande mellan skolor och lärare. Lärare menar dock att dessa möten kommer till stånd för sent på höstterminen och att det till följd av detta händer att det kan gå en tid på terminen innan skolan vidtar insatser i form av exempelvis särskilt stöd. Överlämningen från vissa skolor fungerar inte, enligt lärarna.

Inom skolan hålls olika möten, till exempel arbetslagsträffar, träffar med specialpedagogen enskilt med en lärare eller arbetslaget, klasskonferenser samt överlämnandesamtal mellan stadierna. Skolans arbete med anpassningen av undervisningen behandlas i avsnitt 3. Föräldrar anger i intervjuer att eleverna själva får ta ansvar för att exempelvis gå till biblioteket för att få inlästa böcker eller annat material. Föräldrar uppfattar att detta är något som skolan ska ta ansvar för. De anser också att skolan bör ta ansvar för att lärarna får information om elevernas specifika förutsättningar och behov och vilka anpassningar som ska göras i undervisningen.

I samtal med rektor och lärare anges att samverkan mellan skola och föräldrar fungerar bra men att det vid lärarbyten kan förekomma att information om elever går förlorad.

Genom samverkan mellan Resurs- och Lärcentrum och skolan finns det tillgång till såväl intern som extern expertis inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 11 maj 2011 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som har vidtagits utifrån myndighetens krav och rekommendationer. Om åtgärder har planerats men ännu inte vidtagits anges en tidplan för planerade åtgärder och vem som är ansvarig för genomförandet.

Redogörelsen skickas per post till:

Skolinspektionen

Att: Dnr 40-2010:119

Gasverksgatan 1

222 29 Lund

eller via e-post: litza.aschan@skolinspektionen.se

I ärendets slutliga handläggning har undervisningsrådet Anna Löfström deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Lotta Kårlind
Enhetschef

Litza Aschan
Utredare/Föredragande